

УДК 347.771

DOI <https://doi.org/10.37687/2413-6433.2025-1.5>

Горячов І. Д.,
аспірант юридичного факультету
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
ORCID: 0009-0001-4757-965X

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ НАПРЯМ УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПАТЕНТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

EUROPEAN INTEGRATION DIRECTION FOR IMPROVING THE ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION OF PATENT ACTIVITY IN UKRAINE

У статті досліджуються європейські стандарти адміністративно-правового регулювання патентної діяльності та можливості їх імплементації в Україні. Проаналізовано основні принципи, механізми та нормативно-правові акти Європейського Союзу, що регулюють патентну сферу. Розглянуто проблеми імплементації європейських підходів у національну правову систему України, зокрема у контексті гармонізації законодавства та адаптації адміністративних процедур. Особлива увага приділяється аналізу практик країн-членів ЄС та визначенню перспектив удосконалення адміністративно-правового регулювання патентної діяльності в умовах євроінтеграційного процесу України. Одним із ключових завдань у процесі адаптації адміністративно-правового регулювання патентної діяльності до європейських стандартів є формування ефективної інституційної спроможності органів виконавчої влади, відповідальних за реалізацію державної політики у сфері інтелектуальної власності. Важливим аспектом є також забезпечення прозорості, доступності та передбачуваності адміністративних процедур, що дозволяє підвищити рівень довіри заявників до патентної системи та сприяє інтеграції науково-технічного потенціалу України у загальноєвропейський інноваційний простір. Крім того, гармонізація законодавства у сфері патентного права вимагає перегляду та оновлення нормативно-правових актів, що регулюють порядок надання правової охорони об'єктам інтелектуальної власності. Зокрема, потребують вдосконалення положення щодо взаємодії між патентними відомствами, термінів розгляду заяв, порядку оскарження рішень та правового статусу заявників. Врахування досвіду ЄС у цих напрямках дозволить створити більш стабільну та ефективну систему правового захисту. Значну роль у процесі євроінтеграції відіграє також розвиток людського капіталу у сфері інтелектуальної власності. Підвищення кваліфікації працівників патентної системи, впровадження європейських стандартів освіти та професійної підготовки фахівців сприяють формуванню компетентного та орієнтованого на міжнародні підходи управлінського апарату. Це, у свою чергу, є передумовою для ефективної реалізації реформ та сталого розвитку патентної сфери.

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання, патентна діяльність, інтелектуальна власність, гармонізація законодавства, євроінтеграція.

The article explores European standards of administrative and legal regulation of patent activity and the possibilities of their implementation in Ukraine. The main principles, mechanisms, and legal acts of the European Union governing the patent sphere are analyzed. The problems of implementing European approaches into the national legal system of Ukraine are considered, particularly in the context of legislative harmonization and adaptation of administrative procedures. Special attention is paid to the analysis of the practices of EU member states and the identification of prospects for improving administrative and legal regulation of patent activity in the context of Ukraine's European integration process. One of the key tasks in the process of adapting administrative and legal regulation of patent activity to European standards is the formation of effective institutional capacity of executive authorities responsible for implementing state policy in the field of intellectual property. An important aspect is also ensuring transparency, accessibility, and predictability of administrative procedures, which increases the level of trust of applicants in the patent system and contributes to the integration of Ukraine's scientific and technological potential into the pan-European innovation space. Moreover, the harmonization of legislation in the field of patent law requires the revision and modernization of regulatory acts governing the procedure for granting legal protection to intellectual property objects. In particular, improvements are needed in the provisions on interaction between patent offices, application review timelines, appeal procedures, and the legal status of applicants. Taking into account the EU's experience in these areas will help to create a more stable and effective legal protection system. The development of human capital in the field of intellectual property also plays a significant role in the European integration process. Enhancing the qualifications of patent system employees, implementing European standards of education and professional training of specialists contribute to the formation of a competent management structure oriented toward international approaches.

This, in turn, is a prerequisite for the effective implementation of reforms and the sustainable development of the patent sphere.

Key words: *administrative and legal regulation, patent activity, intellectual property, legislative harmonization, European integration.*

Адміністративно-правове регулювання патентної діяльності в Європейському Союзі базується на принципах верховенства права, прозорості процедур та забезпечення балансу між приватними і суспільними інтересами. Забезпечення прозорості у сфері набуття прав інтелектуальної власності передбачає законодавче врегулювання вимог до рішень, процедур їх прийняття, формування відкритих реєстрів, системи контролю та оскарження [1, с. 127]. Формування єдиної політики у цій сфері стало відповіддю на потреби розвитку інноваційної економіки, де ефективний патентний захист відіграє ключову роль у стимулюванні науково-технічного прогресу та комерціалізації результатів досліджень. Одним із важливих досягнень європейської моделі є створення механізмів, які забезпечують доступність і зручність адміністративних процедур для заявників. Подача заявки можлива в електронному або паперовому вигляді, що сприяє автоматизації процесів і скороченню витрат часу та ресурсів.

Суттєве значення має діяльність національних інституцій, таких як Європейське патентне відомство (ЕПО). Його функціонування ґрунтується на положеннях Європейської патентної конвенції та гарантує єдині підходи до експертизи заявок у державах-учасниках. Прозорість процедур і відкритість патентних баз даних дозволяє громадськості контролювати процеси розгляду заявок і орієнтуватися в тенденціях науково-технічного розвитку. Особливої уваги заслуговують процедури адміністративного оскарження. Доцільно зазначити, що в складі Національного органу інтелектуальної власності діє Апеляційна палата – це колегіальний орган для розгляду заперечень проти рішень [1, с. 129]. Це створює дієвий механізм захисту прав заявників у випадках незгоди з результатами розгляду заявок.

Таким чином, досвід ЄС демонструє ефективність комплексного підходу до побудови патентної системи, що поєднує прозорі адміністративні процедури, інституційну незалежність та орієнтацію на потреби заявників. Україна, прагнучи до європейської інтеграції, має врахувати ці аспекти при реформуванні власної системи охорони інтелектуальної власності.

Одним із важливих напрямів розвитку патентної системи Європейського Союзу стало запровадження унітарного патентного захисту, який мав на меті усунути адміністративні та фінансові бар'єри, що виникали внаслідок існування множинних національних процедур патентування. «Європейська патентна конвенція дає можливість отримати європейський патент терміном

дії на 20 років шляхом подачі єдиної заявки до Європейського патентного відомства в Мюнхені» [2, с. 81]. Це дозволило спростити механізми набуття патентної охорони одночасно в декількох державах-членах ЄС, забезпечивши економію коштів і часу для заявників.

Унітарний патент являє собою правовий інструмент, який надає винахіднику виключні права на території всіх держав, що підтримали механізм унітарного патенту. Отримавши європейський патент із унітарним ефектом, заявник фактично уникає необхідності проходження процедур легалізації патенту в кожній окремій країні, що раніше вимагало значних витрат на переклади та судові збори. Важливим нововведенням у межах цієї системи стало спрощення мовних вимог. Офіційними мовами діловодства були визначені англійська, французька та німецька, що значно скоротило витрати на переклади і сприяло оперативному розгляду заявок. Водночас передбачено можливість компенсації витрат на переклад для малих і середніх підприємств, що додатково стимулює розвиток інновацій серед меншого бізнесу.

Невід'ємною частиною запровадження унітарного патентного захисту стало створення Єдиного патентного суду. «Конвенція про патент ЄС передбачає видачу патентів Співтовариства Європейським патентним відомством та створення патентних судів» [2, с. 81]. Завдяки цьому вдається уникнути розбіжностей у судовій практиці різних країн-членів та забезпечити однакове застосування патентного права в усій системі. Проте на практиці запровадження унітарного патенту зіткнулося із певними труднощами. Зокрема, деякі держави-члени відмовилися брати участь у системі або затримали ратифікацію відповідних міжнародних угод, що призвело до часткової фрагментації патентного простору. Унаслідок цього заявникам все ще доводиться комбінувати механізми унітарного захисту з національними процедурами.

Для України аналіз досвіду унітарного патентного простору має важливе практичне значення. Адаптація елементів цієї моделі дозволить підвищити ефективність адміністративно-правового регулювання у сфері патентної діяльності, спростити доступ суб'єктів господарювання до міжнародних ринків, а також створити умови для інтеграції національної патентної системи у загальноєвропейський правовий простір. Особливої уваги потребує також питання професійної підготовки кадрів для забезпечення функціонування оновленої патентної системи. Європейський досвід показує, що без належного рівня спеціалізації працівників патентних

відомств, а також суддів патентних палат неможливо досягти високої якості надання адміністративних послуг та ефективного захисту прав інтелектуальної власності.

Таким чином, модель унітарного патенту в Європейському Союзі є прикладом прагматичного підходу до спрощення патентних процедур, зниження адміністративного навантаження на заявників і забезпечення правової визначеності на всій території об'єднання. Врахування цих практик має стати орієнтиром для подальшої модернізації патентної системи України.

У контексті побудови ефективної системи адміністративно-правового регулювання патентної діяльності особливої уваги потребує питання нормативної узгодженості та інституційної ефективності. Варто зазначити, що досвід Європейського Союзу свідчить: лише за умови чіткої регламентації прав і обов'язків суб'єктів патентних відносин, прозорості процедур та інституційної незалежності адміністративних органів можна досягти справжнього балансу між інтересами суспільства та власників патентів. Аналізуючи структуру патентного регулювання в ЄС, слід підкреслити важливу роль уніфікації процедурних аспектів. Європейська патентна конвенція і подальші акти спрямовані на забезпечення однакових підходів до оцінювання критеріїв патентоздатності, строків розгляду заявок, процедур публікації та оскарження адміністративних рішень. Така уніфікація сприяє передбачуваності системи та зменшенню ризиків для інвесторів, які фінансують інноваційні розробки.

Окрему увагу заслуговує відкритість адміністративних процедур. Зазначимо, що в країнах ЄС заявникам гарантовано доступ до інформації про розгляд їхніх заявок на всіх етапах адміністративної процедури. Адміністративно-правовий захист – це сукупність адміністративно-процедурних дій суб'єктів владних повноважень щодо гарантування схоронності та захищеності певних правовідносин, а також відновлення порушених прав у разі неправомірних посягань [3, с. 76].

Слід звернути увагу на активне залучення громадськості до контролю за діяльністю органів патентного захисту. Застосовується механізм подання зауважень третіми особами як на етапі розгляду заявки, так і після видачі патенту, що дозволяє запобігти недоброчесній реєстрації об'єктів, які не відповідають вимогам.

Варто підкреслити, що європейська практика значну увагу приділяє праву на оскарження рішень адміністративних органів. Існують апеляційні палати при патентних установах, а також можливість подальшого судового перегляду, що забезпечує високий рівень захисту прав заявників. Сутністю адміністративно-правового захисту є застосування заходів адміністративного примусу, спрямованих на відновлення, визнання прав і припинення порушень прав гро-

мадян [3, с. 75]. Слід зазначити й інституційний аспект – зокрема, питання професійної підготовки кадрів. У багатьох державах ЄС функціонують освітні програми для патентних експертів та адміністраторів, що сприяє формуванню компетентного кадрового ресурсу.

Таким чином, досвід ЄС засвідчує: для досягнення ефективності в регулюванні патентної діяльності необхідні не лише законодавчі зміни, але й побудова якісної адміністративної інфраструктури, впровадження механізмів відкритості, дієвого захисту прав та професійної спроможності державного апарату.

У процесі вдосконалення адміністративно-правового регулювання патентної діяльності важливо враховувати роль і місце спеціалізованих органів, які здійснюють управління у сфері інтелектуальної власності. Варто зазначити, що європейська практика свідчить: ефективність такої системи значною мірою залежить від інституційної незалежності патентних відомств та їх здатності забезпечувати об'єктивне і професійне виконання своїх функцій.

Функціонування Європейського патентного відомства є прикладом того, як наднаціональна інституція може об'єднувати інтереси різних держав-учасниць, водночас дотримуючись високих стандартів обслуговування заявників і правової визначеності. «Патентний пакет» Євросоюзу передбачає можливість звертатися до Європейського патентного відомства для отримання єдиного патенту, який буде діяти в усіх державах-членах, що беруть участь, як єдиний охоронний документ [4, с. 176]. Це забезпечує єдність адміністрування і спрощення доступу до патентного захисту. Водночас інституційна структура у сфері інтелектуальної власності в країнах ЄС побудована на принципах функціональної чіткості. Кожен орган має чітко визначені компетенції, що дозволяє уникати дублювання повноважень, знижувати рівень бюрократії та оперативно реагувати на виклики інноваційного розвитку.

Слід зазначити, що не менш важливим елементом є запровадження внутрішніх систем контролю якості адміністративних процедур. У багатьох патентних відомствах діють спеціалізовані відділи внутрішнього аудиту, які перевіряють дотримання процедурних стандартів, а також аналізують ефективність розгляду заявок і прийняття рішень. Такі механізми підвищують прозорість діяльності установ та забезпечують належний рівень підзвітності перед суспільством.

Окремо звернемо увагу на важливість взаємодії патентних відомств із іншими структурами у сфері інтелектуальної власності – судами, митними органами, правоохоронними структурами. Створення наднаціонального Єдиного патентного суду (ЄПС), наділеного виключною юрисдикцією щодо розгляду всіх справ про порушення та визнання недійсними класич-

них європейських і єдиних патентів, сприятиме однаковому застосуванню норм [4, с. 176]. Така координація дозволяє підвищити ефективність захисту прав на всіх рівнях.

Для України важливим завданням є створення незалежного, професійного та відкритого патентного відомства, діяльність якого буде орієнтована на потреби заявників і відповідатиме європейським стандартам якості. Необхідно також запровадити чітке розмежування повноважень між різними органами у сфері інтелектуальної власності, забезпечити прозорі механізми призначення посадових осіб, розробити системи внутрішнього контролю та зовнішнього моніторингу діяльності патентного відомства.

Отже, досвід Європейського Союзу переконливо свідчить: створення ефективної інституційної структури у сфері патентної діяльності є передумовою не лише для належного захисту прав інтелектуальної власності, але й для загального розвитку інноваційного середовища та інтеграції у глобальні економічні процеси.

Сучасні тенденції розвитку адміністративно-правового регулювання патентної діяльності в країнах Європейського Союзу акцентують увагу на максимальному спрощенні процедур для заявників та на цифровізації процесів розгляду заявок. Варто зазначити, що ці процеси мають на меті підвищити ефективність взаємодії суб'єктів права інтелектуальної власності з адміністративними органами, знизити адміністративні витрати і забезпечити доступність патентної системи для різних категорій заявників.

Розвиток електронного урядування у сфері патентної діяльності в ЄС виявився одним із найефективніших інструментів удосконалення адміністративних процедур. Подання заявки в електронному вигляді, можливість здійснювати моніторинг розгляду своєї справи онлайн, автоматизоване опрацювання експертиз та електронне повідомлення рішень – усе це сприяє зниженню часових витрат і підвищує оперативність прийняття рішень. Як зазначено в дослідженні, реалізація унітарної системи патентного захисту в ЄС передбачає застосування новітніх цифрових рішень для полегшення доступу до адміністративних процедур [5, с. 405].

Важливим аспектом є те, що цифровізація не обмежується лише впровадженням технічних рішень. У ЄС паралельно розробляються стандарти безпеки даних, правила захисту конфіденційної інформації та механізми автентифікації користувачів, що забезпечує довіру до електронних сервісів у сфері інтелектуальної власності.

Крім електронізації процесів подання і розгляду заявок, значна увага приділяється створенню відкритих баз даних патентної інформації. Слід зазначити, що у Європі існують цілі електронні платформи, де будь-який користувач має змогу ознайомитися зі змістом заявок, вида-

них патентів, рішеннями експертизи та судовими рішеннями, що стосуються прав інтелектуальної власності. Така прозорість істотно підвищує рівень правової визначеності та довіри до системи. Показово, що цифровізація в сфері патентної діяльності супроводжується реформуванням внутрішніх адміністративних процедур. Зокрема, оптимізуються строки розгляду заявок, встановлюються чіткі терміни для проведеної експертизи, вводяться системи моніторингу якості розгляду справ на всіх етапах адміністративного провадження. Авторка наголошує, що патентний захист в ЄС у майбутньому реалізовуватиметься із використанням механізмів електронної комунікації, електронного документообігу та нових підходів до цифрового адміністрування [5, с. 407].

Для України впровадження європейських підходів до цифровізації патентної діяльності є одним із ключових завдань у контексті модернізації адміністративно-правового регулювання. Необхідно не лише створити електронні платформи для подання заявок та контролю за їх розглядом, але й забезпечити належний рівень безпеки даних, сформувати систему електронного документообігу всередині патентних органів і запровадити відкриті реєстри патентної інформації.

Отже, цифровізація адміністративних процедур сприяє підвищенню ефективності охорони прав інтелектуальної власності, зменшенню бюрократичного навантаження на бізнес, розширенню доступу до патентної системи для інноваторів та гармонізації української патентної практики з європейськими стандартами.

Ще одним важливим чинником ефективного функціонування патентної системи є наявність дієвих механізмів запобігання та протидії корупції у сфері адміністративного регулювання інтелектуальної власності. Варто зазначити, що європейський досвід переконливо демонструє: прозорість процедур, відкритість інформації та незалежність прийняття рішень є ключовими запобіжниками можливих зловживань на етапі розгляду патентних заявок.

У країнах Європейського Союзу особлива увага приділяється запровадженню інструментів громадського контролю за діяльністю патентних органів. Одним із таких інструментів є публічність усіх етапів патентної процедури – від подання заявки до прийняття рішення. Саме публічність усіх етапів патентної процедури є одним із факторів зниження корупційних ризиків і підвищення довіри до інституцій патентного захисту [6, с. 220]. Регулярна публікація інформації у відкритих джерелах забезпечує можливість незалежної оцінки якості роботи експертів і мінімізує ризики прийняття упереджених або неправомірних рішень. Додатковим елементом антикорупційної політики є встановлення чітких процедур розгляду скарг заявників. У межах

патентних відомств ЄС діють спеціальні підрозділи або омбудсмени, які розглядають звернення щодо неправомірних дій службовців або порушення процедур. Такий механізм забезпечує не тільки відновлення прав заявників, але й створює систему превентивного контролю за дотриманням адміністративних стандартів.

Слід зазначити, що важливим запобіжником у протидії корупції є запровадження кодексів етики для працівників патентних органів. У більшості країн ЄС діють внутрішні етичні регламенти, що регулюють поведінку службовців під час прийняття рішень, встановлюють заборону на конфлікт інтересів та визначають санкції за порушення етичних норм. Наявність чітких етичних стандартів і кодексів поведінки для працівників установ інтелектуальної власності забезпечує високий рівень доброчесності та попередження зловживань [6, с. 223]. Важливо, що у європейських країнах контроль за дотриманням антикорупційних стандартів здійснюється не тільки всередині патентних органів, але й через зовнішні незалежні структури. Зокрема, діяльність патентних відомств підлягає перевірці з боку спеціалізованих органів державного аудиту, громадських організацій та правозахисних інституцій.

Для України, де проблема корупції у сфері державного управління залишається гострою, запровадження європейських підходів до забезпечення прозорості й доброчесності адміністративних процедур у патентній сфері є надзвичайно актуальним. Необхідно не лише створити відповідні механізми запобігання зловживанням, але й забезпечити реальну відповідальність за їх порушення.

Отже, європейський досвід переконливо доводить, що тільки за умови системної протидії корупції, відкритості процедур та дотримання високих етичних стандартів можна забезпечити ефективне функціонування патентної системи, що сприятиме розвитку інноваційної економіки та інтеграції України до європейського правового простору.

Аналіз європейської практики у сфері адміністративно-правового регулювання патентної діяльності засвідчує, що вагомим чинником ефективності є розвиток патентної культури та освітніх ініціатив. Варто зазначити, що освітній компонент у політиці Європейського патентного відомства (ЄПВ) не обмежується лише професійною підготовкою експертів – він охоплює широке інформування громадськості щодо прав інтелектуальної власності, підвищення рівня правосвідомості та стимулювання інноваційної активності.

Слід підкреслити, що в межах європейських освітніх проєктів українські фахівці брали участь у спеціалізованих тренінгах та навчальних програмах. Європейське патентне відомство традиційно запрошує українських експертів до участі в роботі спеціалізованих тренінгів і семінарів

Європейської патентної академії ЄПВ для ознайомлення з останніми світовими тенденціями щодо проведення експертизи заявок [7, с. 28]. Такі заходи є результатом активної співпраці України з ЄС у межах проєктів технічної допомоги, таких як TWINNING.

Слід зазначити також, що під час реалізації цих програм європейські фахівці неодноразово проводили тематичні тренінги для працівників Укрпатенту, суддів, митних та правоохоронних органів. У співпраці з українськими фахівцями розроблено навчальну програму, за якою пройшли підготовку більше 200 експертів [7, с. 31]. Завдяки цим ініціативам було створено умови для підвищення професійної компетенції та адаптації національного законодавства до європейських стандартів.

Таким чином, поширення знань у сфері патентного права через освітні та інформаційні механізми відіграє важливу роль у забезпеченні ефективного адміністративно-правового регулювання. Цей підхід варто враховувати Україні при розбудові власної системи охорони прав інтелектуальної власності.

Аналіз європейських підходів до адміністративно-правового регулювання патентної діяльності свідчить, що належна судова захищеність прав інтелектуальної власності є ключовою умовою стабільності інноваційного середовища. Варто підкреслити, що ефективний захист неможливий без системного правового підґрунтя та функціонального механізму реалізації прав. У Європейському Союзі судова система у сфері патентного права ґрунтується на спеціалізації судів, доступності правосуддя та професійному супроводі експертів. Захист патентних прав здійснюється не лише на рівні органів публічної влади, але і невідомими організаціями, що функціонують у сфері реалізації патентного права [8, с. 22]. Особливістю європейського досвіду є активна участь незалежних професійних інституцій та можливість застосування альтернативних способів вирішення спорів. Медійна, консультативна та експертна підтримка створює умови для більш швидкого врегулювання патентних конфліктів, особливо у сферах малого та середнього бізнесу.

Слід зазначити, що реалізація стандартів законодавства країн ЄС вимагає стандартизації підходів до нормативного закріплення класифікації патентів, захисту промислових зразків [8, с. 23]. Це дозволяє забезпечити правову визначеність, передбачуваність судових рішень та підвищити інвестиційну привабливість.

Отже, створення в Україні спеціалізованих судових механізмів на основі європейських стандартів має стати одним з ключових напрямів реформування системи захисту патентних прав.

Проведений аналіз європейських підходів до адміністративно-правового регулювання патент-

ної діяльності дозволяє сформулювати ключові орієнтири для вдосконалення національної системи інтелектуальної власності України. Досвід ЄС свідчить, що ефективне регулювання у цій сфері базується на прозорості процедур, відкритості інформації та справедливому балансі між приватним і публічним інтересом. Європейська практика демонструє доцільність впровадження електронних сервісів у сфері патентування, що дозволяє підвищити доступність системи, скоротити витрати часу та зменшити адміністративні бар'єри для заявників. Такі цифрові рішення мають стати пріоритетом у процесі модернізації української патентної системи.

Водночас важливу роль відіграє професійна підготовка кадрів, інституційна автономія патентних органів та ефективні механізми громадського контролю. Зокрема, актуальним є запровадження етичних стандартів діяльності

службовців і протидія корупції в адміністративних процедурах. Україні доцільно також орієнтуватися на розвиток спеціалізованої системи судового захисту патентних прав, включно з альтернативними механізмами вирішення спорів та залученням фахової експертизи. Це сприятиме якості правозастосування і посиленню довіри з боку інвесторів.

Окремого значення набуває формування патентної культури шляхом освітніх ініціатив, поширення інформації та підтримки бізнесу в питаннях захисту інтелектуальної власності.

Отже, адаптація європейських практик у сфері патентного регулювання має здійснюватися комплексно, із врахуванням національного контексту. Такий підхід дозволить сформувати в Україні сучасну, ефективну та конкурентоспроможну систему захисту патентних прав відповідно до стандартів ЄС.

Список використаних джерел:

1. Капітаненко Н. П. Адміністративно-правове регулювання у сфері реалізації права інтелектуальної власності: стан, проблеми, перспективи : монографія. Одеса : Гельветика, 2021. 412 с.
2. Гачкевич А. Гармонізація законодавства України з правовими стандартами ЄС у сфері інтелектуальної власності. // Молода нація. 2003. № 4(29). С. 79–85.
3. Кудін А. В. Корисна модель як об'єкт адміністративно-правового захисту в Україні. // Право і суспільство. 2020. № 6-2 (ч. 2). С. 73–77.
4. Андрощук Г. О., Роботягова Л. І. «Патентний пакет» Євросоюзу як протидія діяльності тролів у цифровій економіці. // Удосконалення законодавства та механізму реалізації захисту прав інтелектуальної власності в умовах післявоєнного відновлення України : зб. матеріалів наук.-практ. конф. Київ, 2022. С. 175–179.
5. Соколова О. О. Уніфікований патентний суд як унікальна інституція патентного захисту в ЄС. // Право і суспільство. 2023. № 1. С. 403–412.
6. Петренко В. О., Фонарьова Т. А., Бушуєв К. М. Напрями регулювання процесу страхування об'єктів права інтелектуальної власності в контексті забезпечення інтересів взаємодіючих сторін. // Інкорпорація та кодифікація законодавства як складові стратегії розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., 18 листопада 2022 р. Київ : НДІ інтелектуальної власності НАПрН України, 2022. С. 219–223.
7. Чомахашвілі О. Ш. Європейське патентне відомство: особливості діяльності. // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2018. Вип. 48, т. 2. С. 28–31.
8. Борисенко А., Кушнеров Є. Адміністративно-правовий механізм реалізації та захисту патентних прав: європейський та національний досвід регулювання. // Law. State. Technology. 2022. Вип. 3. С. 18–23.